

Elina Rouhiainen

TUNTEMATON
TAIVAS

TAMMI

Elina Rouhiainen

TUNTEMATON
TAIVAS

Tammi • Helsinki

Tämä teos käsittelee aiheita, jotka voivat järkyttää.
Tarkemmat sisältövaroitukset löytyvät sivulta 375.

Suomen Kulttuurirahasto ja Taiteen edistämiskeskus
ovat tukeneet tämän teoksen kirjoitustyötä.

© Elina Rouhiainen ja Tammi, 2022
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Graafinen suunnittelu: Laura Lyytinen
ISBN 978-952-04-4099-2
Painettu EU:ssa

Sodasta ei voi kertoa sotimattomalle.

– Arkadi Babtšenko, *Sodan värit*

ELOKUU
2002

NISKA - PERSEOTE

Hän on mokannut.

Ajatus tulee väistämättäkin Diman mieleen hetkeä ennen kuin kämmenet tömähtävät asvalttiin. Tärähdys tuntuu jokaisessa osassa hänen kehoaan, mutta hän kierähtää kyljelleen ja pakottaa itsensä istumaan. Katse kiinnittyy ensimmäisenä kaikkiin niihin kasvoihin, jotka tuijottavat häntä junan ikkunoista. Junan, jonka ei pitäisi edes pysähtyä tällä syrjäisellä asemalla – poikkeus on tehty vain hänen takiaan. Koppalakkinen konduktööri, joka on juuri viskannut hänet niska-perseotteella junasta, tuijottaa häntä ovelta.

Dima ei uskalla katsoa konduktööriä, joten hän tarkistaa vammansa. Hänellä on nirhaumat kämmenissä ja toisessa polvessa, jomotus sielussa. Hän ei tiedä, kumpi on pahempaa, itse tilanne vai sen aiheuttama häpeä.

Viimeiset kolme päivää hän on matkustanut BAM-radalla halvimmassa luokassa uzbekistani-laisten rakennusmiesten kanssa. Nukkunut huonosti kovalla laverilla ja syönyt aamiaiseksi sen, mitä viereisen sängyn Akram on hänelle tarjonnut. Useimmiten siis kuivattuja aprikooseja. Hän on koko ajan rukoillut, etteivät konduktöörit muistaisi, minne asti kunkin matkustajan lippu kelpaa. Mutta kyllä he muistavat, tai ainakin he muistivat hänet: kuikelon, punatukkaisen pojan, joka pitää kynää korvansa takana.

Dima uskaltautuu vilkaisemaan junaan ja huomaa, että konduktööri on kadonnut. Mielessä käy, että hän voisi yrittää livahtaa takaisin kyytiin ja piiloutua johonkin toiseen vaunuun, mutta silloin kuuluu vihellys ja juna lähtee liikkeelle. Se menee pois, pois, pois, ja kohta hän ei näe sitä enää. Kiskot halkovat hämmästyttävän vihreää ruohotasankoa, mutta niitä pitkin hänen matkansa ei enää jatku.

Mitäs nyt?

Kun hän ei saa kysymykselle vastausta, hän kysyy sen itseltään uudestaan ja uudestaan.

Mitäs nyt?

Mitäs nyt?

MITÄS NYT?

Hän ei ole päästänyt ääntäkään, mutta henki on silti loppua. Hetken hän keskittyy vain siihen, miten ilma kulkee keuhkoihin ja niistä ulos. Vähitellen hän pystyy jälleen kiinnittämään huomiota muuhunkin. Reppu, jonka hän onneksi ehti napata mukaan, lojuu

hänen vieressään. Korvan takaa pudonnut kynä on vierinyt muutaman metrin päähän. Hän konttaa sen luo ja laittaa takaisin paikalleen ennen kuin katsoo ympärilleen. On kuulas aamu, ei vielä liian kuuma. Hän ei ole varma johtuuko se hänen kokemastaan tärähdyksestä, mutta hänestä näyttää kuin kaikki tällä asemalla seisoi vähän vinossa: sähkötolpat, lauta-aidat, ne pari rakennusta jotka hän erottaa aitojen takaa. Kaikki muu asemaa lukuun ottamatta on avaraa, suorastaan tyhjää. Se voisi olla kaunista, ellei hän olisi joutunut sen keskelle vastoin tah-toaan.

Tänne asti hänen rahansa ovat siis riittäneet. On kuitenkin vaikea sanoa, mikä paikka ”tänne” oikeas-taan on. Dima tuijottaa pientä, sinivalkoiseksi maa-lattua asemarakennusta, jonka ikkunoissa on kalte-rit. Hän tietää olevansa jossain päin Siperiaa, mutta kuka tahansa karttaa katsonut tajuaa, ettei se sano vielä hirveästi mitään. Hän myös tietää, ettei voi olla vielä lähelläkään päämääräänsä, ja siihen tiivistyykin tilanteen koko karmeus.

Laiturin toisessa päässä on muutamia ihmisiä, ja heidän näkemisensä saa vihdoin Dimaan liikettä. Hän nousee jaloilleen, katselee hetken parrakasta miestä, joka on kumartunut halaamaan tyttöä, ja alkaa sitten pudistella housujaan. Hän suoristautuu juuri parahiksi huomaamaan, että toiselle raiteelle on saapumassa juna – oletettavasti jotain paikalli-sempaa liikennettä. Diman sydän hypähtää kunnes hän tajuaa, että se on menossa väärään suuntaan.

Kaiken lisäksi konduktöörit ovat valmiina, eikä hänellä tietenkään ole lippua.

Hän katsoo kuinka parrakas mies astelee konduktöörin luo, näyttää tarvittavat paperit ja nousee vaunuun. Sitten jo toinen juna lähtee asemalta ilman Dimaa, ja samalla katoaa myös tilanteen aiheuttama epäusko. Tämä kaikki on totta ja tapahtuu hänelle oikeasti. Hän on tuhansien kilometrien päässä sieltä missä pitäisi olla, ilman rahaa. Täysin yksin.

Dima tuntee kuinka hänen silmänsä alkavat vettyä. Mikä pahinta, kurkussa tuntuu jo kiusallisen tuttua väpätystä.

”Hei. Onko kaikki hyvin?”

Dima kääntyy ympäri, ja silloin hän näkee tytön.

Hänen kasvonsa ovat pyöreät, posketkin kuin puolikuut, ja silmät kapenevat ulkoreunoja kohden. Iho näyttää siltä kuin se olisi hyvin päivettynyt, mutta voi se olla samaa sävyä talvellakin. Ne ovat siperialaiset kasvot, ja katsoessaan niitä Dima ei voi olla ymmärtämättä, miten kaukana kotoa hän on. Jostain syystä ne vaikuttavat häneen paljon vahvemmin kuin nämä vieraat maisemat.

Dima ei tiedä, kuinka kauan tyttö on seissyt siinä, mutta tämä katsoo häntä tavalla, joka antaa ymmärtää, että on ehtinyt kulua tovi.

”Öö, päivää”, Dima kokeilee. Hän pyyhkäisee nopeasti kasvojaan toivoen, ettei ole aivan ilmiselvää, että hän vasta hetki sitten oli melkein itkeä.

”Päivää”, tyttö vastaa ja hymyilee hänelle.

Hymykuoppa ilmestyy tytön vasempaan poskeen.

Silloin Dima muistaa tämän esittämän kysymyksen.

”Anteeksi, mutta voisitteko kertoa, kuinka kaukana Habarovsk on?”

Tyttö ei lakkaa hymyilemästä, mutta ilme muuttuu aavistuksen, niin että Dima tietää kuulevansa pian huonoja uutisia.

”Ainakin neljäntuhannen kilometrin päässä.”

Se ei ehkä ole paljon siihen nähden, että hän on taittanut matkaa jo vähintään kuusituhatta kilometriä. Mutta ei se vähänkään ole.

Nopea vilkaisu ympärille paljastaa, että he ovat nyt viimeiset ihmiset laiturilla. Diman mieleen juolahtaa, että tyttö on hänen ainoa mahdollisuutensa. Jos tyttö lähtee, hän jää yksin.

Dima tietää, että hänen pitäisi nyt anella. Hän on todistanut vierestä lukemattomia kertoja, kun hänen veljensä tekee niin. Hänen tulisi ottaa surkeista surkein ilme ja kertoa nopeasti jokin liikuttava tarina siitä, millainen onnettomuus häntä on kohdannut. Puhua niin nopeasti, ettei tyttö ehtisi keskeyttää ennen kuin hän olisi päässyt kaikkein traagisimpaan kohtaan. Ainakin Mišalle se toimi hämmästyttävän usein – tosin äiti useimmiten vain pudisti päätään ja sanoi, ettei ihmettele miksi Venäjältä tulee sellainen määrä kirjallisuuden klassikoita.

Dima ei ole koskaan osannut olla vakuuttava, mutta nyt olisi korkea aika opetella. Hänen mie-

lessään pyörii kuitenkin liikaa se, mitä hän ei saa kertoa. Tyttö ei voi saada tietää, miksi hän on täällä tai minkälainen piina häntä oikeasti koettelee. Joten Dima ei sano mitään.

”Onko teillä jokin hätänä?” tyttö kysyy. Hän vilkaisee Diman polvea. Housuihin on tullut veritahra.

On hyvin kilttiä antaa hänelle uusi mahdollisuus. Useimmat olisivat jo kaikonneet paikalta. Dima avaa suunsa, mutta tälläkään kertaa sanat eivät ole tulla ulos.

”Minun pitää päästä itään”, hän saa lopulta kakistettua.

Hänellä ei ole varaa maksaa matkasta, tietenkään, mutta hän ajattelee että se voisi ehkä silti onnistua. Jotenkin. Koska on pakko. Hän kuvittelee itsensä liftaamassa jonkun kyydissä. Mielikuva syntyy niin helposti, että hän alkaa uskoa mahdollisuuksiinsa. Ainakin kunnes tyttö sanoo:

”Valtatie kulkee paljon kauempana, ja seuraava junakin menee vasta viikon päästä.”

Hän kääntää katseensa pois tytöstä. Pelko siitä, että hän alkaa pian itkeä, on palannut entistä pahempana.

”Onko joku jolle voisitte soittaa?” tyttö kysyy pehmeällä äänellä. ”Jostain täältä löytyy varmasti puhelin.”

Hän katselee ympärilleen niin kuin kuvittelisi näkevänsä luurin pistävän esiin aidanraosta.

”Ei ole”, Dima vastaa. ”Eikä minulla ole rahaa.”

Sen sanominen tuntuu musertavalta.

Tyttö ei kysy häneltä, miten hän on joutunut tähän tilanteeseen. Hän katsoo Dimaa niin kuin ymmärtäisi, vaikka se ei ole mahdollista. Eihän Dima itsekään ymmärrä.

”Mikä nimenne on?” tyttö kysyy.

”Dima”, hän vastaa ennen kuin ehtii miettiä, pitäisikö ehkä sittenkin keksiä jokin toinen nimi.

Tyttö hymyilee jälleen.

”Minä olen Aljona.” Ja sitten hän vielä jatkaa: ”Ehkä minä voisin auttaa.”

TARJOUS

“Miten?” Dima kysyy.

Aljona ei vastaa heti. ”Voidaanko sinutella?”

”Sopiihan se.”

”Jos haluat, Dima, voit tulla meidän mukaamme.”

Lause, jota Dima ei todellakaan odottanut kuulevansa. Hän ei edes mieti kunnolla mitä kaikkea se voisi tarkoittaa kun jo kuulee itsensä sanovan:

”Kiitos, se olisi kovin ystävällistä.”

Aljona hymyilee ja vilkaisee sitten kohti kahta vanhusta, jotka seisovat kauempana tuijottamassa heitä. Dima ei ole huomannut heitä aikaisemmin.

”Nuo tuolla ovat isovanhempani. Odota tässä niin käyn juttelemassa heidän kanssaan.”

Dima katsoo sivusta kun tyttö lähestyy isovanhempiaan, kahta siperialaista, lyhyenlääntää ja pyöreää vanhusta. Hän tietää milloin hänet mainitaan, sillä kaikkien kolmen katseet hakeutuvat häneen.

Ensimmäinen ajatus on, etteivät vanhukset tule suostumaan Aljonan pyyntöön, ja paniikki työntää jälleen päänsä esiin kolostaan. Äkkiä hän ei kestä ajatusta, että nämä tuntemattomat ihmiset hylkäsivät hänet. Hänen tekee mieli juosta heidän luokseen, takertua heidän jalkoihinsa ja estää heitä lähtemästä.

Silloin Aljona viittoilee häntä tulemaan luokseen. Dima menee.

”Tässä ovat minun isovanhempani Tatjana Andrejevna ja Jevgeni Dmitrijevitsš.”

”Hyvää päivää”, Dima sanoo niin kohteliaasti kuin osaa.

Vanhukset eivät kuitenkaan näytä siltä, että pitäisivät häntä kovin kohteliaana. He eivät kättele tai sano mitään, mutta sentään nyökkäävät. Dima muistaa joskus kuulleensa, että siperialaiset ovat jäyhiä. Ajatus huojentaa vähän: vika ei ehkä ole hänessä.

”Auto on tuolla takana”, Aljona sanoo osoittaen jonnekin asemarakennuksen taakse.

Dima ei ehdi varmistaa, onko hän todella tulossa heidän mukaansa, kun kaikki kolme ovat jo lähteneet liikkeelle.

Hän seuraa, tietenkin.

MATKA

Auto on vanha Volga, iso ja kömpelö samalla tavalla kuin ruumisautot ovat. Isoisä ajaa, isoäiti istuu pelkääjän paikalla ja Aljona takana Diman kanssa. Dima ei voi olla ihmettelemättä äkillistä onneaan. Hän ei tiedä miksi Aljona on päättänyt tarjota hänelle apuaan eikä myöskään ymmärrä, miten tämä on onnistunut taivuttelemaan isovanhemmat puolelleen, mutta hän on kiitollinen. Hetken aikaa mielessä käy, että ehkä tämä on jonkinlainen ansa, mutta sekään ei karkota huojennusta. Hänellä ei ole muuta varastettavaa kuin ehkä sisäelimet, ja niiden suhteen hän on valmis ottamaan riskin.

Syntyy sellainen tuttu kiusallinen hetki, kun toisilleen tuntemattomat ihmiset yrittävät keksiä, mitä yhteistä puhuttavaa heillä voisi olla.

Lopulta Aljona kysyy: ”Olitko menossa Habarovskiin?”

”Kyllä.”

”Onko sinulla siellä sukulaisia?”

”On, täti.”

”Mistä olet kotoisin?” Aljona tiedustelee.

”Moskovasta, tai vähän sen ulkopuolelta”, Dima vastaa, eikä taaskaan tiedä olisiko pitänyt valehdella vai ei.

”Olen käynyt Moskovassa kerran. Kaunis kaupunki.”

Dima ajattelee Aljonan yrittävän olla kohtelias. Kukaan, joka asuu Moskovassa, ei nimittäin kutsu kaupunkia kauniiksi, ei ainakaan kukaan jonka hän tuntee. Se ei johdu siitä ettei kaupungissa olisi mitään kaunista, sillä ökytaloja ja -autoja kyllä riittää. Moskovassa on vain kauneuden lisäksi niin paljon rumuutta, että tuntuisi väärältä olla ottamatta sitä huomioon. Sitä paitsi kaupunki muuttuu niin kovaa vauhtia, että on melkein mahdotonta sanoa, millainen se on tai ei ole. Rakennuksia nousee ja katoaa koko ajan. Ja loppujen lopuksi ihmisillä on niin kiire, etteivät he ehdi huomata mitään.

Aljona kertoo kaikista eri paikoista, joiden hän muistaa tehneen häneen vaikutuksen. Dima vastaa hänelle lyhyesti samalla kun tutkii ikkunasta näkyviä maisemia. Tasamaata ja satunnaista metsää. Kaukana horisontissa näkyy kohoumia – vuoria, hän tajuaa. Ne eivät ole terävähuippuisia vaan näyttävät siltä kuin joku olisi leikannut kaikista kärjet pois.

He ylittävät joen, jonka varrella näkyy useita kalastajia. Isovanhemmat eivät ole vieläkään sanooneet mitään. Dima näkee kuinka isoisä Jevgeni kat-

soo häntä aina välillä peruutuspeilistä. Vihdoin tämä avaa suunsa.

”Sinulla kävi tuuri. Jos junasi olisi pysähtynyt myöhemmin, asemalla ei olisi ollut ketään. Me olimme paikalla vain siksi, että saattelimme Aljonan isän junaan.”

He olivat siis nähneet Diman lentävän ulos junasta. Hän oli toivonut, että he olisivat saapuneet paikalle vasta myöhemmin.

Tatjana nyökyttelee miehensä sanoille. ”Niin, sinun olisi ollut hyvin vaikea löytää kyytiä mihinkään suuntaan. Nakottaisit vieläkin laiturilla.”

”Olen hyvin kiitollinen”, Dima vastaa. Häpeä on noussut hänen kasvoilleen, mutta hän yrittää parhaansa mukaan teeskennellä, ettei kukaan huomaa sitä. ”Te olette hyväsydämisii ihmisiä, kun haluatte auttaa.”

”No, ei tarvitse sentään käydä lipeväksi”, Tatjana sanoo.

Dima on kuitenkin aistivinaan, että tämä on hänen sanoistaan mielissään.

”Mutta kerrohan, Dima”, Tatjana jatkaa, ”millainen perhe sinulla on?”

”Asun äitini kanssa. Isä kuoli monta vuotta sitten.”

”Voi, sepä kurjaa. Entä löytyykö sisaruksia?”

Vaikka kysymykset tuntuvat Dimasta kiusallisilta, hän arvostaa niitä silti. On helpotus huomata, etteivät isovanhemmat olekaan niin jäyhiä kuin mitä Dima aluksi kuvitteli.

”On”, hän vastaa. ”Isoveli.”

Enempää Dima ei sano, vaikka ehkä voisikin.

Jevgeni laittaa radion päälle. Hän alkaa jutella Tatjanan kanssa joistain tutuista ihmisistä, ja Aljona myötäilee isoäitinsä kommentteja. Kaikki tuntuvat olevan hyvällä tuulella, ja Dimakin huomaa vähitellen rentoutuvansa. Ensimmäistä kertaa moneen päivään hänen kehonsakin alkaa uskoa, että vaara on ohi.

Jossain vaiheessa Diman mieleen juolahtaa, ettei hän tunne heidän määränpäättään.

”Anteeksi, mutta minne me olemme menossa?”

”Pohjoiseen. Asumme evenkien autonomisella alueella.”

Dima ei ole kuullutkaan sellaisesta, tai edes mistään evenkeistä. Pohjoinen ei myöskään ole hänelle oikea suunta, mutta hän ei anna sen masentaa.

He kuuntelevat radiosta tulevaa musiikkia ja sitä katkovia uutislähetyskiä. Aljona vaipuu hyväntuuliseen hiljaisuuteen, mutta isovanhemmat sen sijaan pitävät uutterasti yllä keskustelua hänen kanssaan. Dima ei tiedä, miten he onnistuvat kuuntelemaan radiouutisia samaan aikaan kun puhuvat niiden päälle, mutta he joka tapauksessa alkavat heti päivitellä kun toimittaja kertoo viimeisimmästä projektista lisätä internetyhteyksien määrää Venäjällä. Silloin Aljona hymyilee ja kysyy: ”Oletko sinä käyttänyt internetiä? Entä kännykkää?”

Dima yrittää vastaila niin kohteliaasti kuin osaa, mutta huomaa väsyvänsä. Tie on todella kuoppai-

nen, ja jatkuva heiluminen ja pomppiminen on alkanut saada hänet voimaan pahoin. Hän tuijottaa tiukasti ikkunasta ulos. Tie on ainoa merkki ihmisistä. Vasemmalla näkyy metsää – taigaa, kuten täällä kuuluu ilmeisesti sanoa. Vuoret eivät näytä liikkuneen yhtään lähemmäs mutta eivät myöskään kauemmas. Hän ei tiedä, ovatko he kulkeneet vasta niin lyhyen matkaa vai onko kyse jonkinlaisesta illuusiosta.

Viimein Jevgeni ilmoittaa, että heidän pitäisi tankata, ja he kääntyvät rapistuneelle huoltoasemalle. Muut käyvät vessassa sillä aikaa kun Jevgeni tankkaa. Dima kävelee kauemmas bensanhajusta ja vetää keuhkot täyteen ilmaa toivoen, että hänen vointinsa kohenisi. Kun hän kääntyy, hän huomaa että Aljona on parhaillaan purkamassa eväslaukun sisältöä ulkona olevalle pöydälle.

”Tule syömään”, hän sanoo Dimalle.

Aljona tarjoaa Dimalle voileipää, jonka hän ottaa kiitollisena vastaan. Hänellä olisi isompikin nälkä, mutta hän ei kehtaa syödä enempää toisten eväitä. Varsinkaan enää sitten, kun Jevgeni ja Tatjana tulevat pöytään ja alkavat työntää suuhunsa kaikkea, mitä Aljona on ottanut esille.

Ruoka ja raikas ilma ovat parantaneet Diman oloa, mutta väsymys painaa sitäkin pahemmin. Hän huomaa odottavansa jo matkan päätöstä ja sitä, että hän voisi olla hetken yksin ajatustensa kanssa ennen kuin nukahtaisi. Isovanhemmat eivät kuitenkaan pidä kiirettä. He juttelevat hyväntuulisesti keskenään, eivätkä vilkaisekaan auton suuntaan.

Sota. Rakkaus. Siperia.

Elokuu 2002. Toinen Tšetšenian sota on käynnissä. Nuori mies lentää ulos junasta pienellä siperialaisella asemalla, keskellä ei mitään. Hänen edessään seisoo tyttö.

Moskovalainen Dima on karannut armeijan kutsunnoista, Aljona taas ei halua jättää kotikyläänsä, vaikka kaivos-teollisuus varjostaa sen ja koko paikallisen evenkiyhteisön tulevaisuutta. Molemmat heistä ovat jo joutuneet kasvokkain kuoleman kanssa. He ehtivät viettää yhdessä kolme kuukautta, kunnes Aljonan upseeri-isä palaa komennukseltaan. Kolme kuukautta, jotka riittävät kyseenalaistamaan aivan kaiken...

Paranormaalien romanssin ja urbaanin fantasian taiturin ensimmäinen realistinen YA-romaanin kertoo rakkaudesta, kuolemasta sekä vaikeista valinnoista ja perustuu pohdintoihin siitä, millä nykyajan sotaromaani voisi näyttää.

Kannen suunnittelu: Laura Lyytinen
Kannen alkuperäiskuvat: Istockphoto